

Československá meteorologická společnost
při Československé akademii věd

P r a h a

I N F O R M A Č N Í V Ě S T N Í K

pro členy společnosti

Praha - prosinec 1963

Číslo 10/11

Za obsah odpovídá : Dr J. Podzimek

Oficiální návštěva členů předsednictva ČSMS v Maďarsku.

Na základě předcházející výměny názorů na možnost spolupráce spřátelených meteorologických společností uskutečnila se návštěva I. místopředsedy ČSMS, Prof. Dr. M. Končeka, člena korespondenta SAV a vědeckého sekretáře ČSMS s. Dr. J. Podziška v Maďarské lidové republice ve dnech 24. až 27.XI.1963. Za maďarskou stranu vedl jednání prezident maďarské meteorologické společnosti Dr. A. Hille, viceprezident Dr. L. Aujeszky, generální sekretář Dr. J. Szakály a sekretář A. Si on, prom.fys.

Během návštěvy se seznámili představitelé ČSMS s organizací Maďarské meteorologické společnosti, prohodili reálné možnosti navázání těsné spolupráce, která by v podstatě zahrnovala v budoucnosti následující pole působnosti :

- 1) výměna odborné literatury i organizačních zpráv vycházejících z popudu meteorologických společností,
- 2) výměna názorů na účelnou propagaci a výuku meteorologie,
- 3) výměna hodnotných referátů ze všech odvětví meteorologie,
- 4) bezdevisová výměna odborných pracovníků a vzájemná návštěva kolokvií, kongresů a pod.

Při celém jednání se projevovala na obou stranách snaha realizovat spolupráci na co nejširší základně, tj. při spolupráci na důležitých úkolech posilovat postavení meteorologie jako vědy a služby ve státě, umožnit zejména mladším pracovníkům výměnu odborných zkušeností.

V rámci oficiální návštěvy v MLR prodiskutovali naši představitelé některé otázky týkající se života společnosti a vztahu ke službě s ředitelem meteorologické služby Prof. Dr. F. Désin a jeho zástupcem Dr. A. Záchen. Navštívili i velmi dobře vybudovanou a zařízenou aerologickou observatoř Budapest- Lőrinc, vedenou Dr. B. Bélem.

Na závěr návštěvy byly promítnuty tři maďarské filmy mající vztah k meteorologii, z nichž zvláště barevný film líčící úkoly meteorologické služby na pobřeží Blatenského jezera zasluhuje uznání.

Srdečné prostředí během celého zasedání i názorová jednota všech delegátů jsou zárukou, že nezůstane jen při oficiálním navázání styků a že již během meteorologické konference v Praze v r. 1964 budeme mít možnost seznámit se se zajímavými a hodnotnými výsledky práce našich kolegů v MLR.

Založení pobočky ČSMS v Praze .

Na základě programu činnosti ČSMS a schváleného plánu práce na r. 1964 byla svolána na 2.prosince 1963 do zasedací síně budovy HMÚ ustavující schůze pobočky ČSMS v Praze. Této schůzi předcházela jak přípravná jednání v předsednictvu ČSMS tak i v hlavním výboru a byla svolána jedna schůze přípravného výboru pobočky.

Ustavující schůzi zahájil a řídil předseda ČSMS Prof.Dr A. Gregor, který ve stručném úvodním projevu naznačil důvody, které vedly k ustavení pobočky v Praze (když již delší dobu existují pobočky v Bratislavě, Brně a v Hradci Králové). Je to především odborné hľadisko, které žádá organizační základnu pro prodiskutování důležitých otázek týkajících se nejrůznějších disciplin meteorologie (např. problémy související s předpovědí počasí, s energetickou bilancí v přízemní vrstvě, se šířením exhalací ze závodů, se vztahem počasí a podnebí k člověku i rostlinám apod.). Dále jsou to hlediska administrativně-organizační povahy - jak naznačil v rozboru této otázky vědecký sekretář ČSMS Dr J. Podzimek - která se odráží ve stanovách společnosti a v budování společnosti na regionální základně, přičemž nijak není omežována činnost odborných skupin. Po obsáhlé diskusi o zaměření činnosti pobočky byl přednesen návrh kandidátky členů předsednictva pobočky v Praze. Aklamací zvolilo 31 přítomných členů ČSMS předsednictvo pobočky ve složení :

předseda	K. Bayer CSc,
místopředseda	Dr J. Brádka
sekretář	L. Coufal, prom.geograf
pokladník	mjr.F. Pechala
propag.ref.	Dr K. Straka
náhradníci :	M. Škoda, p.f. O. Zikmunda, CSc

Nově zvolený předseda pobočky Praha seznámil přítomné s pracovním programem pobočky. Těžiště činnosti bude v pracovních schůzích s odbornou přednáškou. Přednášky se zaměří na témata aktuální, související s předpovědí počasí, se studiem obecné cirkulace atmosféry, s fluktuacemi klimatu, se šířením exhalací v přízemní vrstvě atmosféry a se vznikem průmyslových mlh.

Na závěr programu ustavující schůze pražské pobočky přednesl Dr J. Podzimek referát o zkušenostech z XI. valného shromáždění UGGI v Berkeley v USA. Vyzdvihl zejména referáty přinášející nové objevy ve vysoké atmosféře a práce, které se snažily najít spojení cirkulace ve vyšších hladinách atmosféry a v troposféře.

Řada referátů v Berkeley pojednávala o významném mladém odvětví meteorologie - radiometeorologii, zahrnující nejen radarovou meteorologii, ale i všechny otázky související se šířením radiových vln v atmosféře. Tak studium podmínek šíření dává informace o fyzikálním stavu ovzduší. Z jiných zajímavých symposií pořádaných v rámci zasedání UGGI uvedl referující některé poznatky ze symposia o ledových krystalech, o fyzice oblaků a o turbulenci v přízemní vrstvě atmosféry. Nové poznatky velkého praktického dosahu přineslo symposium o výparu. Zde bylo např. několik referátů zabývajících se problémem zamezení výparu z vodních ploch a z půdy. Četnými dotazy a živou diskusí byla ustavující schůze pobočky ČSMS v Praze zakončena.

Zasedání Bioklimatické skupiny ČSMS při ČSAV, konané ve dnech 20 a 21. září 1963 ve Vysoké škole zemědělské v Brně.

Zasedání zahájil a řídil předseda Bioklimatologické skupiny prof.dr. K. Bobek, který uvítal všechny přítomné, zejména pak předsedu Čs. meteorologické společnosti při ČSAV prof. dr. A. Gregora a předsedu Bioklimatologické komise ČSAV prof.dr. V. Nováka. Zároveň poděkoval kolektivu Ústavu zemědělské a lesnické bioklimatologie v čele s inž. Havlíčkem za vzornou organizaci zasedání. Předseda pak seznámil plénium s činností Biokl. skupiny a s plánen na rok 1964.

Inž. Uhrecký v první části referátu poukázal na nedostatky a obtíže biometeorologických výzkumů, spočívající v nedostatku vhodných přístrojů, v jejich špatné kvalitě, v nedostatku školených pracovníků v bioklimatologii apod., v druhé části pak pojednal o organizaci a metodice fyto-klimatických výzkumů. O problémech urbanistické klimatologie na příkladu projekce nového sídliště v Brně hovořil ve svém referátu S. Nečas, prom. geograf. Zdůraznil nutnost bioklimatologických posudků před výstavbou nových sídlišť a odpovědnější přístup projektantů k nim.

Středometrážní film Ústavu zemědělské bioklimatologie natočený pro potřeby výuky seznámil diváky s obsluhou meteorologických a bioklimatologických přístrojů na ústavní stanici i v terénu.

Plenární zasedání navštívil rektor Vysoké školy zemědělské prof.dr. inž. M. Vyskot CSc, který uvítal přítomné na půdě VŠZ a zdůraznil, že obor bioklimatologie na brněnské vysoké škole zaujal místo, které mu svým významem práven náleží.

Po společném obědě v záv. jídelně VŠZ, odjeli účastníci zasedání autokarem na brněnskou přehradu, kde při projížďce motorovou lodí v diskusi se správcem přehrady F.Šikulou se seznámili s hydrologickými a bioklimatologickými problémy vodních přehrad. Po exkurzi následovala prohlídka brněnského veletruhu.

Druhý den zasedání - schůzi zahájil a řídil I. místopředseda dr. Intribus.

Inž. Havlíček podal zprávu o III. mezinárodním biometeorologickém kongresu. Pojednal o závažných referátech v jednotlivých sekcích a informoval o rozhodnutí presidia ISB uspořádat příští IV. biometeorologický kongres v zemích socialistického tábora a to buď v Polsku, Maďarsku nebo Československu.

V rámci studia půdního mikroklimatu sestrojili ss. Uhrecký, Brabec a Polcar přístroj pro zjišťování tepelných charakteristik půd, který účastníkům demonstrovali, upozornili na některé jeho technické parametry a naznačili použití v praxi.

Vítanou byla informace zástupce výrobce meteorologických přístrojů Metra Praha s. Bubeníka o novinkách v oboru meteorologie.

V referátu se inž. Havlíček zmínil o systému výuky zemědělských a lesnických bioklimatologů na VŠZ, o obsahu přednášek a praktických cvičení z tohoto oboru a naznačil některé možnosti zlepšení úrovně pedagogické práce.

Po diskusi vyzval předsedající vážené hosty ss. prof. Gregora a akademika Nováka o zhodnocení celého brněnského zasedání. Oba řečníci se vyjádřili o obou dnech zasedání velmi pochvalně. Závěrem poděkoval dr. Intribus jménem všech přítomných inž. Havlíčkovi a celému kolektivu jeho ústavu za vzornou organizaci a uspořádání celého zasedání.

Po společném obědě odjeli členové skupiny autokarem na pokusné plochy prof. dr. inž. M. Vyskota v polesí Račice u Vyškova, kde se seznámili s mikroklimatickým průzkumem pruhových sečí.

Dne 3.VII. 1963 uspořádal Hydrometeorologický ústav v součinnosti s Čs. meteorologickou společností přednášku prof. M. I. Judina, předního sovětského specialisty v oboru početní předpovědi počasí. Prof. Judin, který dlel na léčení v Karlových Varech přijal pozvání s. ředitele Zíčka a na pracovišti HMÚ v Komořanech pronesl neobyčejně podnětnou přednášku o některých obecných problémech dalšího rozvoje objektivních předpovědních metod. Zdůraznil a rozvedl především skutečnost, že dne jsou metody početní předpovědi, již v širokém měřítku prakticky aplikovány a vyslovil se optimisticky o možnostech dalšího úspěšného vývoje těchto

metod ve světovém měřítku i v ČSSR, kde se můžeme opírat o určitou nespornou tradici. Naznačil i cestu, jak řešit problém regionální početní předpovědi pro oblast, která má řádové rozměry naší republiky a podtrhl význam matematicko-fyzikálních metod pro další rozvoj meteorologie.

Z aktivní diskuse, která následovala po přednášce, bylo zřejmé, že o početní předpovědní metody je u nás dostatečný zájem, i když prozatím možnosti pro výzkum i aplikaci byly malé v důsledku nemožnosti výpočtů na výkonných samočinných počítačích i pro nedostatek oficiální podpory. Lze doufat, že přednáška prof. Judina bude významným povzbuzením pro náš další systematický výzkum v tomto směru

Přednáška S.P. Chromova v Bratislavě

Profesor moskovské univerzity S.P. Chromov se svou manželkou L.I. Mamontovou v červenci 1963 navštívili s úkromně různé místa v Československu. Při návštěvě v Bratislavě ho požádala Čs. meteorologická společnost - Slovenská skupina při SAV o přednesení veřejné přednášky v ČSMS o současném stavu klimatologie v SSSR. Profesor Chromov přednesl tuto přednášku 20. července 1963 v přednáškové síni PHMÚ v Bratislavě na Kolibe. V přednášce podal výstižný přehled o doterajším vývoji klimatologie v SSSR, o vědeckých pracovištích a hlavních problémech v klimatologii, které se v současné době řeší v SSSR. Vysokohodnotná a poučná přednáška vyvolala u posluchačů velmi dobrý ohlas.

III. Mezinárodní konference o atmosférické a prostorové elektřině v Montreux.

Několik desetiletí stojí před meteorology i fyziky dvě hlavní otázky z atmosférické elektřiny nezodpověděny : Jak si udržuje naše Země stálý záporný náboj a jak dochází ke vzniku velkých elektrických nábojů v bouřkových oblacích. Na tyto otázky se především zaměřila III. Mezinárodní konference o atmosférické a prostorové elektřině, jež se konala od 6. do 10. května 1963 ve švýcarském Montreux. Konference měla dále na programu jednání o fyzikální podstatě blesku, o výsledcích aplikovaného výzkumu účinné ochrany před bleskem a velká důležitost byla přikládána referátům o výzkumu atmosférického elektrického pole^{ve} vysokých hladinách atmosféry.

Z referátů, které byly předneseny zasluhují zmínky přehledové zprávy o výzkumu atmosférické elektřiny v Japonsku, v Sev. Svazu, ve střední Evropě, v Anglii a v Americe, které přednesli vybraní pracovníci z těchto zemí neb oblastí. Několik referátů bylo věnováno problémům atmosférické elektřiny "pěkného počasí" a výzkumu elektrického pole ve vyšších vrstvách. Těžištěm konference byly nové hypo-

thesy a pokusy o teorii bouřkové elektřiny. Čtyři hlavní referáty toho druhu přinesly některé nové pohledy na vznik, rozložení a krátkodobé obnovení prostorových elektrických nábojů. Představovaly však zpravidla pouze dílčí řešení problému a zejména při kvantitativním rozboru mechanismu bouřek zcela neuspokojily. Asi 10 referátů se zabývalo fyzikou blesku a speciálními případy blesku (např. kulový blesk). Několik referátů bylo věnováno studiu rozložení bouřek a ochraně před bleskem. Závěr konference tvořila sdělení o elektrickém poli v kosmickém prostoru, mezi nimiž byly jak zprávy o výsledcích výzkumu v poslední době, tak i některé informace o přístrojové technice používané v raketách a v umělých družicích Země.

Podrobnější zpráva o konferenci bude uveřejněna v Meteorologických zprávách a může být institucím zapůjčena na žádost adresovanou na knihovnu Ústavu fyziky atmosféry ČSAV, Boční II, Praha 10-Spořilov.

V. Mezinárodní symposium o kondensačních a ledových jádrech v Clermont-Ferrandu a v Toulouse.

Ve dnech 13. až 17. května 1963 se konalo ve Francii symposium o kondensačních a ledových jádrech. Program symposia byl zaměřen na následující problémy: Fyzikální povaha a účinnost ledových jader. Umělá ledová jádra. Měření koncentrací přirozených a umělých ledových jader. Kondensační jádra a jejich měření. Výsledky měření kondensačních jader. Fyzikální vlastnosti kondensačních jader. Původ kondensačních jader. Elektrické vlastnosti jader a radioaktivní kondensační jádra.

Ze zajímavějších referátů uvádíme zejména studie vlastností přirozených ledových jader v Yellowstoneckém parku a sledování koncentrace aktivních ledových jader v okolí průmyslových závodů. Několik referátů se zabývalo otázkou působení různých chemických látek na aktivitu ledových jader jodidu stříbrného. O měřicích metodách koncentrace kondensačních jader a o nových přístrojích informovaly tři referáty. Z oboru fyziky oblaků a srážek byly předneseny referáty na tema měření spektra velikostí kapiček v městských mlhách a o účinnosti i o ekonomickém zhodnocení pokusů s umělými zásahy do počasí. Několik prací podrobně probíralo otázku vzniku kondensačních jader zejména v přímořských oblastech a jeden referát byl zaměřen na studium koloběhu a výměny kondensačních jader v celosvětovém měřítku. Závěrečná část symposia, které plně splnilo poslání, byla věnována otázkám vzniku a rekombinace iontů v atmosféře i použití radioaktivních stopových látek ke sledo-

vání vzniku kondenzačných produktů a ke studiu atmosférické cirkulace.

Podrobnější zpráva o jednání může být institucím zapůjčena na jejich žádost adresovanou na knihovnu Ústavu fyziky atmosféry ČSAV, Boční II, Praha 10-Spořilov.

Výborová schůze ČSMS - Slovenská skupina pri SAV. dne 5. 9. 1963

Tajomník skupiny dr. J. Otruba informoval členov o prednáškovej činnosti v I. polroku 1963. Plán prednášok bol čo do počtu splnený. Ďalej bola prečítaná zpráva o činnosti skupiny za I. polrok. - Z usnesenia poslednej výborovej schôdze treba ešte splniť jeden bod, a to dojednať s dr. Tibentským z Historického ústavu SAV bližšie podrobnosti o spracovaní "Histórie meteorologických pozorovaní a meteorológie na Slovensku" - vybaví dr. J. Otruba.

Ako druhý bod programu bol dohodnutý finančný plán na r. 1964. Byl taktiež stanovený pracovný plán na r. 1964, ktorý ma byť hlavne zameraný na populárno-vedeckú činnosť v rámci Družstevnej školy práce JRD. Štátnych majetkov, na školenie agrónomov apod. Podľa dohovoru na Povereníctve poľnohospodárstva a lesného hospodárstva Slovenská skupina ČSMS pri SAV usporiada populárno-vedecké prednášky nielen v Západoslovenskom kraji, ako bolo pôvodne plánované, ale na celom území Slovenska. Ďalej bol vypracovaný plán prednášok na II. polrok 1963. - Plán činnosti na r. 1964 bol stanovený takto :

- 1) Asi 40 populárno-vedeckých prednášok pre členov JRD, agrónomov a iných pracovníkov JRD a Štátnych majetkov v rámci Družstevnej školy práce, na školení rôznych odborníkov v poľnohospodárstve a to hlavne v Západoslovenskom kraji, zčasti i v ostatných krajoch Slovenska. Náplň prednášok a ich časový rozvrh bol predbežne osobne dojednaný na Povereníctve poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Podrobnosti budú dohodnuté písomne. Populárno-vedecká činnosť pro potreby poľnohospodárstva v r. 1964 a v ďalších rokoch bude tvoriť hlavnú náplň pracovného programu našej spoločnosti.
- 2) 10-12 odborných prednášok pre členov spoločnosti a pre verejnosť. Témy a termíny prednášok sa budú plánovať polročne. Tieto prednášky sa budu konať v spolupráci so ZŠP na HMÚ v Bratislave a s inými pobočkami ČSMS.
- 3) 3-4 prednášky pre iné odbočky ČSMS pri ČSAV
- 4) V spolupráci s Hlav. výborom ČSMS v Prahe príprava a organizovanie Celoštátnej meteorologickej konferencie s medzinárodnou účasťou v Libliciach v jeseni 1964
- 5) Populárno-vedecká činnosť v rozhlase, televízii a tlači.
- 6) Spracovanie "Histórie meteorologických pozorovaní a meteorológie na Slovensku" /dlhodobí úkol/ v spolupráci s Odd. histórie vied Historického ústavu SAV.

- 7) Práce na terminologickom meteorologickom slovníku v spolupráci s Hlav.výborem ČSMS
- 8) Propagácia významu meteorológie v dennej tlači a v rozhlase z príležitosti osláv Svetového meteorologického dňa (23.III.)

Seznam přednášek, které uspořádá Pražská pobočka ČSMS v jarním období 1964 :

- 9.1. 64 A. Mrkos : Některé poznatky z Antarktidy
- 23.1.64 J. Reinhartová : Vliv povětrnostních podmínek v různých podnebních oblastech zeměkoule na technická zařízení a klimatografické zpracování pro účely techniky
- 30.1.64 B. Böhm a F. Rein: Některé úkoly meteorologie související s ochranou čistoty ovzduší v průmyslových oblastech - díl I.
- 13.2.64 B. Böhm a F. Rein : díl II
- 27.2.64 S. Černava, V. Jirovský , Z. Smolík : Některé otázky letecké meteorologie
- 5.3. 64 D. Vítková : Informace o přístrojích používaných v současné době při radio-sondážních měřeních
- 12.3.64 J. Pícha : Stratosferická cirkulace
- 26.3.64 B. Sobíšek: Výsledky jednání expertů pro přístroje zení tábora socialismu o unifikaci hydrometeorologických měření
- 9.4.64 V. Kakos: Některé poznatky z frontální analýzy
- 23.4.64 M. Škoda: Současný stav praktického používání numerických předpovědních metod v jednotlivých službách
- 7.5.64 S. Brandejs: K otázkám základního výzkumu v oboru meteorologie a klimatologie v ČSSR
- 14.5.64 J. Forchtgott: Klasifikace a předpověď nefrontálních bouřek
- 21.5.64 F. Pechala: K některým otázkám existence a vlastností přirozeného synoptického období z hlediska fyzikálního.

Výzva všem členům ČSMS

Vzhledem k navázání oficiálních styků se spřátelenými meteorologickými společnostmi v PLD, NDR a MLR žádáme, aby všichni členové ČSMS, pokud obdrží separáty svých publikovaných prací, zaslali vždy 3 až 5 exemplářů na sekretariát na adresu : s.R. Veselá, Hydrometeorologický ústav, Praha 5-Smíchov, Holečkova ul.8. Separátů bude použito k výměnné službě, k propagaci naší meteorologie a k navázání styků našich odborných pracovníků s kolegy ze spřátelených zení.

Členové ČSMS se mohou obracet podle výzvy adresované pobočkám ČSMS v tomto čísle Věstníku na příslušné pobočky s dotazy odborného i organizačního rázu.

Výzvy pobočkám ČSMS :

Na základě připojeného seznamu členů sepiší sekretáři poboček členy ČSMS, kteří spadají do sféry působnosti jejich poboček podle následujícího klíče :

pobočka Praha - zahrnuje zatím kraje : Středočeský, Západočeský, Jihočeský

(adresa : L. Coufal, HMÚ, Praha 5-Holečkova 8)

pobočka Hradec Králové - zahrnuje zatím kraje : Východočeský, Severočeský

(adresa : Dr. J. Pícha, observatoř HMÚ, hvězdárna,
Hradec Králové 6)

pobočka Brno - zahrnuje zatím kraje : Jihomoravský, Severomoravský

(adresa: E. Quitt, prom. geogr., Brno 16-
Chládkova 17)

pobočka Bratislava - zahrnuje zatím kraje : Záposlovenský, Středoslovenský a Východo-

poslovenský (adresa Dr. J. Struba, Bratislava,
Nedbalova 25)

Předpokládá se do r. 1965 ustavení poboček v Plzni, Čes. Budějovicích, Ostravě a v Košicích.

Žádáme, aby podle odborného zaměření svých členů pobočky zvaly příslušníky ČSMS na přednášky a udržovaly se všemi členy styk. Pobočky mohou prostřednictvím Věstníku ČSMS informovat členy v jejich krajích o důležitých organizačních opatřeních.

-.-.-

Pobočky ČSMS nahlásí ve smyslu dřívější žádosti sekretariátu ČSMS do konce ledna 1964 zájemce o

- 1) bezdevisovou výměnu s meteorology v NDR, MLR, PLR - nezávazně (podle připojeného vzoru)
- 2) přednáškovou činnost v NDR, MLR, PLR (je nutno připojit název a stručný obsah přednášky a udání jazyka v němž bude proslovena). Jinak platí všechny připomínky z našeho přípisu

Dotazník k žádosti o výměnu

Země - kan

Obor o který má žadatel zájem, příp. instituce (je-li konkrétní námět i jméno příp. partnera)

1. Jméno žadatele, data narození, adresa
2. Obor ve kterém žadatel pracuje
3. Obor ve kterém výměnu žádá, doba a délka stáže
4. Jazykové znalosti
5. Předpokládaný souhlas zaměstnavatele a zda má žadatel pas

Ve dnech 12. a 13. prosince 1963 konalo se zasedání Bioklimatologické skupiny ČSMS na Ústavě hygieny v Praze. Podrobnější zprávu jak z plenárního zasedání skupiny tak z jednání předsednictva uveřejníme v příštím čísle Věstníku.

Zpráva hospodáře všem členům ČSMS :

Značný počet členů nesplnil dosud své členské povinnosti v řádném placení členských příspěvků za r. 1963. Žádáme snažně, nestěžujte naši finanční situaci ; i my máme své plány a povinnosti, které musíme plnit. A těchto můžeme správně dostát jen s Vaší pomocí v řádném a včasném placení. K tomuto číslu Věstníku opět přikládáme složenky, které použijte k placení příspěvku. Za porozumění Vám děkují .